

Поводом 20. година од смрти Ћамила Сијарића

ЋАМИЛ, ИЗБЛИЗА

Образовање, олакшан превоз, радио, телевизија и остала достигнућа модерног доба углачали су људе толико да су постали веома слични једни другима, Џејмс Хериотова је опсервација. Ћамил Сијарић (1913 -1989) није био само писац који се памти него и човјек који се, ако сте га само једном срели и поготову слушали, не заборавља.

(Прије неки дан, ејо, најунише се двије деценије од како је из овог животоа отишао Ћамил Сијарић. Отишао је као што одлазе све маркантне личности и ствараоци једне културе: отишао је траг у сјећању и бразду у времену. Као да се преселио у неку од својих прича и, ослобођен времена и земаљских мјерила, свједочи о нашим заблудама, привидима, о нашим сновима и искушењима у бурама историје.)

Шта се на први поглед могло препознати у личности Ћамиловој? Волио је људе. Но, и они њега. Био је сваком приступачан: свако је с њим могао разговарати и свакога је он сам могао и волио слушати. Ћамил је био као једно велико сабирно језеро које је примало свакаке притоке: упијао је све као природа и нечујно, као природа, прерађивао то у златне ријечи приче. Његов, усмени и писмени, управо зато, имао је, сачувао је нешто од исконског, природног нагона и потребе за међуљудском комуникацијом, за размјеном људских садржаја.

У интервјуу са Грозаном Олујић објављеном 1959. године Ћамил каже: „Још као дијете био сам веома радознао. Све ме је интересовало. Сјећам се како сам се, још сасвим мали, увече, на њиви, када се купи жито, издвајао од осталих и дуго посматрао плаво вечерње небо по којему су ницале прве звијезде. Волио сам да залазим у дубоке клисуре па да се дивим стијенама, чудним облицима уклесаним у њих, огромном стаблу, пећини, врелу, потоку који тече сасвим сам кроз дивљину који, такорећи, ничија нога не прескаче. Таквих природних феномена Санџак је крцат. И не само таквих. У њему можете наћи трагове свих могућих епоха и времена. Мене је необично интересовао сваки траг прошлости у Санџаку, а нарочито стари град Бихор, разне цркве и црквице, римски и турски путеви, легенде о њима, народне пјесме, и све што значи **ријеч** и **одговор** на извјесне животне феномене. За мене је, и данас, читав живот једна јединствена мистерија чију сам одгонетку вјечито тражио у остацима прошлости, људима и животу. И сада, кад пишем, ја немам никакве друге намјере до да одгонетнем тајну постојања ствари, људских односа, поступака, жеља, и нађем оправдање за постојање човјека и ствари“.

Приповједачким презентом Сијарић је догађаје из далеке и мутне прошлости сугестивно осавремењивао, актуелизовао и чинио их вјероватним. Ево једног таквог примјера:

„Неки човјек пошао на далек пут. Иде друмом, јаше коња. Крај пута њива. Орач оре њиву, али није упрегао вола, ни волове, ни коње, него је упрегао човјека, па му човјек рало вуче. Путник потегне за узде, застави коња, обрати се оном што вуче рало и каже му: - *Па ниси ти ни во, ни коњ, ти си човјек! Негоситојно је за човјека да чини оно што коњ и во чине. Што си доустио, што си дозволио томе да те уређе у рало да ти вучеш? Изађи из тог рала! Не дај да те шај њонизава!* А онај из рала ће му одговорити: - *Хајде ти куд си наумио, њродужи, ништа те се ово не тиче – и ово ће њроћи.* - Добро, кад је тако, ошине путник коња, оде путем. Прошло времена толико колико је прошло, враћа се истим путем, покрај исте њиве и види сасвим другу слику: сад онај што је раније вукао рало, сад је за ралом, а упрегао два дивна бијела коња који му рало вуку. - *Видиш како је сад то добро! Видиш како је сад... Сад си човјек. Видиш како је то, није као оно што је било!* Онај ће њему: - *Хајде куд си наумио, хајде брајтац мој - и ово ће да њроће“.*

Ћамил је волио да путује. Са својих бројних путовања доносио је кући разне успомене. Њега су привлачиле старине, оруђе и оружје, одјећа и накит... све што је човјека пратило у животу. Јер на свему томе су отисци људских руку и прстију. Говорио је да му све то прича и приповиједа, дошаптава, повјерава му се и обраћа, и он све то слуша и записује. Пишући о њима, пишем о нама – говорио је. Тај духовни мост између прошлости и садашњости, а потом садашњости и будућности, Ћамил је лако прелазио. Носила га је машта и узносила фантазија.)

(Било да се Ћамила сјећам или да читам његову прозу, чујем његов мелодичан, баршунасти глас и видим жив његов лик пред собом. Посебно памтим гесте којима је пропраћао своје ријечи. Тако покрет његових дугих, његованих руку, на којима је био велик, лијеп прстен, као и мимику његовог лица, на којем су се, посебно кад му је коса посиједјела, издвајале густе тамне обрве, понајвише налик на крила ластавице која лебди

у зраку, час као да јој је изненадно вјетар (како је и сам волио рећи) пухнуо под крила, једна се високо дигла, друга спустила, акцентирао је различитом висином и модулацијом гласа сваку изговорену ријеч.)

Ћамил је био ерудита. Говорио је француски и арапски. Добро је познавао руску, њемачку, класичну грчку, римску и арапску књижевност, мудре изреке са Истока и Запада, као и доста латинских, многе епске пјесме које је волио рецитовати, па се с тим каткад послуживао у разговорима да би нешто подвукао и нагласио. Посебно је младе опчињавао слојевитошћу свога говорења. До младих му је било стало. Знао је да су они будући преносиоци његовог виспреног и благородног духа. Шездесетих година прошлога вијека на Тјентишту су се окупљали млади пјесници из цијеле тадашње Југославије. Ћамил је био редовни гост тих сусрета. Тако, јуна 1966. разговарало се на тему: **Како сам почео писати?** Сесију је отворио Ћамил и том приликом казао: „Ко с ријечима посла има, ко се у ријечи заљубио, тај има блага, и злата, и драгуља, много, много и много; и мука му је само да то одабере, да то поређа, да исприча причу књижевну, поетску, јер поетика и проза и нису ништа друго до једна врло, врло висока, врло емотивна култура људског говорења - спуштање тог златног моста између мене и тебе да њим прође мисао моја од мене до тебе, да ти кажем то и то, мој осјећај да оде тим златним мостом, сатканим, саливеним од ријечи. Цијела је драма у тој ријечи, у тој снази ријечи, у тој магији ријечи, и у тако лијепим ријечима због којих цијеле стихове, строфе, реченице учимо напамет само због неколико оних лијепих ријечи. Таквим ријечима некаву тајну хоћете да кажете“...

(Овај умни и племенити човјек никад није дозвољавао да се у његовом присуству о неком, а поготову писцу, говори грубо, да га се благи и опрњава. Кад се са неким о нечему није слагао, ријетко кад би му отворено и полемички противречио, већ би се у почетку дјелимично са саговорником сложио али би, попут каквог етичара, саговорников став постепено модификовао, све док неби пронашао на дато питање задовољавајући одговор. У сусретима са локалним властима у завичају

кад је ова који пут заборављала на људе знамените у свијету а потекле из тог краја, па их тамо не позивају често, говорио би: „Ми смо вам као одиве дате у јабану. Надалеко. Про свијета. Желњи својте. А одива је понешена за родом ма колико јој на дому било добро. А још је срећнија кад је род призове. Зато, призовите нас, призовите...“.)

Ћамил је на све гледао и о свему говорио на свој, посебан, необичан начин. Много шта је знао приповједачки тако сликовито дефинисати да се и данас памти. Кад је, рецимо, пјесник Изет Сарајлић имао проблема с политиком, односно са људима на власти, Ћамил је, заједничком пријатељу, Јосипу Остију рекао: „Казаћу ти нешто, Пепо, казати. Кад би и шишарка пала с бора на Требевићу, пала би Изету на главу“!

Хтио сам да о свом доживљају Ћамила говори један број његових савременика. Тако је настала књига **Ћамил, зора разговора**.

Из разговора које смо нас двојица годинама водили, из својих билежача, издвојићу овом приликом по нешто а што није ушло у поменуту књигу сјећања на Ћамила.

Он је, као што се зна, радо и често приповједао о завичају. Цитирам га: „Волио сам да шетам ливадама око куће (овдје је, наравно, ријеч о Шиповицама, Ф.Д.) у предвечерје кад Сунце полако одвлачи своју врелину према западу, а потом под звјезданим небом, до касно, слушавам цврчке који су испуњавали ноћ химном љету“.

Завичај је најпостојанији простор између Живота и Смрти. Сјећајући се неких слика из дјетињства једанпут ми је рекао: „Још увијек памтим шиповичке њиве са прогрусаним житом, све осуте булкама. Волим булке више од било којег цвијећа“.

Као дијете Ћамил се, често у самоћи, препуштао машти. „Ношен таласима фантазије пловио сам по просторствима којих у ствари нема, гњурао сам се и ронио до највећих њихових дубина, да би се неосјетно – као што сам се из стварности а да не знам ни кад ни како селио у непостојеће, из тог непостојећег опет враћао у свој живот“, рекао је једанпут.

Говорио је да је највише сањао у кући родног села: „Људи који ноћу сањају знају за посебну срећу коју дан не пружа - миран усхит и лакоћу из души. У сну се јављају величанствености крајолици, пружају предивни погледи у даљину, настају богате и истанчане боје, путеви и куће какве није никада угледао, нити за њих чуо. Цијело вријеме окружује га осјећај неизмјерне слободе и неземаљско га блаженство прожима попут зрака и свијетла“.

Ћамил Сијарић се родио 18. децембра 1913. године у селу Шиповице у Бихору. Основну школу је завршио у Годијеви код Бијелог Поља, а потом од 1927. до 1935. године похађа Велику медресу у Скопљу из које бива искључен због љевичарских идеја. Школовање наставља у Врању и 1936. године матурира

на тамошњој гимназији. Исте године уписује студије права на Београдском универзитету на којем ће 1940. године дипломирати. Као студент припадао је напредном студентском покрету те је због учешћа у студентским демонстрацијама више пута био затваран. За вријеме Другог свјетског рата службује као судски чиновник у Сарајеву, Мостару, Босанској Градишци и Бањалуци. Са мјеста секретара и драматурга бањалучког Народног позоришта почетком 1947. бива премјештен у Сарајево, у редакцију часописа „Преглед“, одакле прелази на рад у Главни одбор народног фронта, а затим у редакцију „Задругара“. Учествоје у покретању хумористичког листа „Чичак“, у коме ће обављати функцију главног и одговорног уредника. Године 1951. прелази у литерарну секцију Радио Сарајева и ту остаје све до одласка у пензију 1983. године. Умро је 6. децембра 1989. године у Сарајеву, гдје је и сахрањен.

Ћамил Сијарић је иза себе оставио изузетно књижевно дјело. Пи-

сао је романе, приповијетке, пјесме, путописе. Поменућу само неке наслове: *Рам Буља*, *Бихорци*, *Зелен џрсићен на води*, *Кућу кућом чине ласијавице*, *Мојковачка бијика*, *На љућу љућници*, *Зайиси о зраговима*, *Царска војска*, *Рашка земља Рација*, *Француски џамук*, *Херцег-Босно и њвоји зрагови*, и други. Неко-

лико његових дјела је драматизовано и изведено у позоришту, на радију и телевизији. О Сијарићевом књижевном дјелу написано је на стотине чланака, есеја, студија, више магистарских и неколико докторских дисертација. Превођен је на више страних језика.

Добитник је бројних награда и признања, међу којима су: награда Удружења књижевника Босне и Херцеговине, прва награда за најбољи роман издавачког предузећа „Народна просвјета“, 27-јулска награда СР Босне и Херцеговине, 13-јулска награда СР Црне Горе, Андрићева награда... Носилац је више одликовања. Ћамил Сијарић је био члан Академије наука и умјетности Босне и Херцеговине и Академије наука и умјетности Црне Горе, те доживотни члан Матице српске. У Годијеви, гдје је учио школу, отворена је спомен библиотека са његовим именом, у Бијелом Пољу се налази његова биста. Постоје неколике књижевне награде награде са његовим именом.

Ћамил је волио живот и знао је да ужива у њему. Кад је једанпут, у некој прилици, говорио нашироко о тој теми своју причу је завршио, цитирајући Плутарха: „Пошто је живот најсавршенија иницијација у најзавишеније тајне, ми треба да будемо увијек испуњени добрим расположењем и радошћу“.

Он је стварно био човек доброг расположења, па и због тога, поред осталог, омиљен у друштву. Свакако је знао да нам живот враћа оно што ми другима дајемо. Мислим да је веома ријетко, у разговорима његовим дивним, говорио о смрти. Једне вечери у Прибоју, док смо шетали поред Лима, изненада застаете и без икаквог претходног контекста рече ми: „Знаш шта, кад би зрно жита имало осјећања, да ли би трепало да се моли да никада не буде пожњено?! Увјеравам те, драги мој, да би било проклетство никада не умријети. Оно што се рађа мора и да нестане. Јер ја сам дио цјелине, као сат у једном дану. Морам да дођем као сат и као сат да прођем“. Послије тога

смо извјесно вријеме шетали ћутећи, што је неуобичајено кад си са Ћамилом.

Волио је шетње. У Сарајеву углавном од Катедрале до Тржнице и на траг. Шетао је, често с ташном у руци, мало дужим корацима, усправно, занесено уздигнуте главе; није превише гледао око себе, није загледао излоге и пролазнике. Стицао се утисак да док корача нешто у себи пресабира и брижно саставља. Готово је сигурно да је тако, идући и размишљајући о нечему, страдао у улици Ђуре Ђаковића 5. децембра 1989. године. Ходећи путевима и прелазећи раскрснице свијета спотакао се, ето, у једној, сарајевској, на пјешачком прелазу. Можда је наслућивао страшна времена, па се упутио да их предуприједи. И ту застаете...

Фарук Диздаревић

(Поводом 20. година од смрти Ћамила Сијарића, Сарајево 19. децембар 2009)

ПРВИ МОРАВИЧКИ КАПЕТАНИ

Великом дипломатском победом (1833) кнез Милош је под окриље Србије вратио њених шест нахија међу којима и Стари Влах. Тиме су завршене вишедеценијске борбе за коначно ослобођење од Турака. У времену великог изгинућа за ослобођење и мирног живота и напретка народа у моравичком крају велику су улогу имали његове прве старешине поп Ђоко Јованчевић и Симо Јаковић. Први се највише истакао у борби против Турака, а други у миру као оснивач вароши Ивањице.

Поп Ђоко Јованчевић - неустрашиви борац против Турака

Јованчевићи су старином из Фоче и углавном су били свештеници. Два члана породице, свештеници Дмитар и Ђорђе погинули су 1725. године на ужичком Граду борећи се против Турака. Остали део породице у којој су била још два свештеника, побегло је и населио се у моравички крај. Најпре су дошли у селу Треће (сада Смиљевац), најзад су се настанили у близини Беле цркве у Брезови. Искрчили су део шуме, подигли кућу, почели нови живот. Доцније, када се породица разгранала, по њој је читав заселак назван Јованчевић. Ту се 1795. године родио, будући поп Ђоко Јованчевић. Захваљујући калуђерима манастира Ковиле „научио се књизи“ и припремио за свештенички позив.

Времена у којима се тада живело и која су тек наговештавала буру нису била за миран посао божијег слуге. Млади поп се брзо прочуо по својој плаховитој природи и храбрости. Међу првима је у моравичком крају приметно кавгу са Турцима. Задавао им је велики страх док су прелазили преко Јавора, Мучња и Голије да пљачкају, пале и робе нејач. Када се Карађорђево војевање у Старом Влаху завршило неуспешно, а Турци се још више осилили, поп Ђоко је скинуо мантију, узео пушку у руке и од тада за њих више није било мирног сна. Професор Јован Јаворац, који је и сам био од Јованчевића, сачувао је од заборава занимљиву причу како се поп Ђоко раставио од мантије.

„Турци су често упадали у моравичка села и чинили велике зулуме. Поп Ђоко то није могао мирно гледати, а опет као свештеник није смео проливати ничију крв. Једног дана се одлучи и оде код свог кума Остоје Нешковића у Миланцу, брата владике Јање. Скине цеврдар с рамена, седне на кладу пред кућом и викне:

- Еј, куме!- Остоја изађе из куће, па пошто се поздравеше, упита га Ђоко:

- Јели ту кума? Јесте!
- Кажи де јој, богати ти, некаде млакне мало воде, да скинем ово – држећи се за браду – баш ми много смета.

- Бог с тобом, куме, шта то говориш?! – рече Остоја.

- Нема друге, куме, већ кажи, вере ти, нека узмачи мало воде, те ми ово смакни.

Кад Остоја виде да поп Ђоко не попушта, учини му по вољи и обрије га, а он ће му рећи, држећи браду у рукама.

- Ово је довело Реца у Комадине. Сад ћеш виђети шта ће од њега бити и оде. Кроз неколико дана прочује се да је поп Ђоко са својим братом Марком званом Мацар проћерао Реца из Комадина и помакнуо границу до Јавора“. О овом догађају владика Јања испевао је песму *Рецо буљубаша и њој Дмитровић* или Устанак старовлашких Срба величајући јунаштво попа Јованчевића. (Поп Ђоко се потписивао и као Дмитровић, Иванчевић, Георгијевић, Поповић, Јовановић и Цмиљевић-Е.П.)

*„Коња кује једна њојшурца,
По имену буљубаша Рецо,
У Сјеници њод бијелим градом.
Коња кује дебелог мркова,
Коња кује, коњ му њоскакује,
Ошћиро Туре коњу њодвикује:
„Дур мркове изјели ше вуци
„Пред њамијом ће клањају Турци;
„Не кујем ше брашу у свашове
„Ниш, ше кујем сесћри у њоође
„Ниш, ше кујем њод моју њевојку;
„Већ ше кујем на њојову војску,
На курвића њоја Дмитровића.“*

Кнез Милош је ценио велики допринос који је дао поп Ђоко Јованчевић у борби против Турака. У писму које је послао 27. јуна 1833. године из Карановца, кнез Милош обасипа похвалама попа Јованчевића и обавештава да га је наименовао „капетаном моравичким у нахији Старовлашкој“. Кнез се нада да ће Јованчевић оправдати његово поверење и поверену дужност, „точно, правично и савјесно обављати“. Међутим, врло брзо се показало да ствари не иду у жељеном правцу. На капетанској дужности Јованчевић се није дуго задржао. Кнез Милош га је сменио и послао у Крагујевац.

После пола године вратио га је из Крагујевца, дао му чин полукапетана и поставио га за члана суда у Ивањици. У кондуит листи за 1835. годину стоји да је Јованчевић тада имао 40 година живота, да је удовац, „владања доброг и способности добре, али да је био кажњен судом народним због угњетавања народа“. Марта 1839, кнез Милош га је још једном унапредио постављајући га за члана Суда Округља ужичког и то

потврдио дипломом. Када је кнез Милош пао са власти, уставобранитељски режим поставио је Јованчевића на место начелника среза моравичког уместо смењеног Сима Јаковића. Ово постављење 1842. потврдио је и кнез Александар Карађорђевић. На тој дужности остао је до краја 1846. године кад је смењен због кривике и злоупотреба после избијања пожара у варошици, која је изгорела готово до темеља. Добивањем пензије сишао је са јавне сцене. Отишао је у Ужице где је и умро у зиму 1866. године. Пет дана после смрти у листу „Видовдан“ изашао је некролог у коме се каже да се „24. јануара после дужег боловања представи пензионер г. Ђоко Јованчевић. Погреб је био велики и достојан за слуга које је покојник прибавио себи за слободу отаџбине. Свештеници сви, ученици из свију разреда основних школа, чиновници и грађани с породицама својим учинише му последњу почаст. На опелу говорио је надгробну беседу окружни прота г. Гаврило Поповић.“ Јованчевић је имао ћерку и сина Мића који је био председник ужичке општине.

Симо Јаковић-оснивач Ивањице

Живот и судбина другог старешине по реду моравичког краја била је одређена драматичним догађајима који су се збили у Старом Влаху у првим деценијама 19. века у којима је и Симо Јаковић био један од учесника. Кад су се борбе са Турцима завршиле Симо ће у миру потоњих година преко главе протурити горке године. Јаковић је рођен у Буковику у околини Нове Вароши око 1800. године. Сам се научи читању и писању, што му је много помогло у трговачким пословима у које је рано ушао. Путовао је по целом босанском пашалуку, а стигао је и до Дубровника. Говорило се да је све што је стекао тргујући потрошио у борби против Турака. У критичном периоду по Србе у нововарошком крају одиграо је велику улогу у њиховој заштити од Турака. Кад је требало потезао је и оружје, али је умео да буде и вешт преговарач. Извршавао је све налоге кнеза Милоша који га у писму из 1833, назива капетаном. Јаковић је кнезу остао одан до краја живота, због чега је плаћао високу цену, био прогањан и шиканиран. Због својих великих заслуга кнез Милош га је преместио у моравички крај, а у „Сербским новинама“ од 10. фебруара 1834. године поставио за моравичког капетана. у старом Влаху.

Јаковић је дошао у Ивањицу и настанио се на имању бега Чавића где је доцније изградио кућу. Кад су

исте године укинуте капетаније и основани срезови Јаковић је постао први начелник моравичког среза. Већ на првом кораку показао се као енергичан и способан старешина. Од кнеза Милоша је добио налог да се у Ивањици гради велика двоспратна кућа која је била предвиђена за седиште будуће нове старовлашке нахије. Од ове замисли се брзо одустало, али је зграда до краја 1834. године завршена. Упоредо се Јаковић бацио и на друге послове, нарочито кад је реч о оснивању вароши. Одређивао је плацеве на којима ће се градити куће и дућани, механе и друге занатске радње. Вршено је просецање будућих улица. У лето 1834. године јавио је у Чачак господару Јовану Обреновићу „на Ивањици се гради чаршија“.

Варошица се брзо развијала захваљујући и великом броју досељеника који су овамо дошли бежећи од турског зулума или из економских разлога. Највише их је било из Нове Вароши. Јаковић у варошици отвара и прву школу 1836. године а већ идуће године почиње да се гради и црква за коју ће помоћ дати и кнез Милош са две хиљаде гроша. Са одласком кнеза са власти за Јаковића настају тешки дани. Кад је на Кнеза Михаила Обреновића са војском кренуо Томо Вучић Перишић, Јаковић је са Моравичанима пожурio да помогне кнезу. Све је био узалуд. Побуњеници су га ухватили и везаног дотерали у Београд. Доживео је судбину многих моћника који су пали са власти, па се на њега „дигла ала и врана“. Прошао је потом кроз тешка искушења и патњу. Кад му нису могли наћи никакво дело, због кога би му летела глава, прогнан је из Србије у Травник јер је нађено да је страни држављанин, из краја који је припадао Турској.

Кад су се стишале страсти, захваљујући интервенцији угледних људи, Јаковић је успео да се врати у Ивањицу, крајем 1843. године. Тада је на власти био његов љути противник Ђоко Јованчевић. Међу њима нема мира. Нападају један другог, туцакају се. Некадашње велико пријатељство прерасло је у велику мржњу. Јаковићу је тек синило сунце кад је кнез Милош поново дошао на власт. Рехабилитован је, унапређен у чин мајора и добио годишњу пензију од 200 талира. Умро је 6. априла 1862. године. Истог дана, ивањичка општина телеграфски је послала молбу министарству унутрашњих дела да се Јаковић, због својих великих заслуга за Ивањицу и читав моравички крај, сахрани у црквеној порти, што је и дозвољено. Генерације Ивањичана свог оснивача се понекад сете по Јаковића пољу и улици која носи његово име. А Ђоко Јованчевић још живи само у старим пожутелим артијама.

Емилијан Пројић

Обележавање 100-годишњице ослобођења од Турака

БЕЛЕГ ПРОТИВ ЗАБОРАВА

За две и по године навршава се век слободе: 100 - годишњица ослобођења Старе Рашке и Старе Србије од Турака. Камен-међаш у нашој новијој историји јединствен је национални јубилеј који треба достојно обележити.

Држава и њене институције ће, ваљда, то учинити како доликује. Допринос, свакако, треба да дају и крајевци немањићке државе, где се слобода чекала пет векова.

Ретка су подсећања на јесен 1912. године, када је, после савеза четири балканске државе, краљ Петар Карађорђевић издао ратни задатак српским армијама: да протерају силу отоманску и раскују окове и јарам поробљеној раји.

Јаворска бригада, под командом Миливоја Анђелковића – Кајафе, прешла је границу, постављену и утврђену где никад није била. Уз рику топова са Јавора, батерије су разориле шанчеве, а пешадија бајонетима заузимаła ровове и бусије. У победоносном походу српске војске, потпомогнуте устаницима и комитама, падала су утврђења, Турци истицали беле заставе у градовима...

Четврти пук трећег позива Јаворске бригаде ушао је у већ ослобођену Нову Варош 1. новембра 1912. године. Овај дан коначног ослобођења Старог Влаха, дуго заборављен, слави се као општински празник. Истина, од скоро и - скромно. Не даје се помен у славу јунака, културне приредбе су оскудне...

На историјски међаш, тако судбоносан за српски народ, у Старом Влаху и општини Нова Варош ништа друго не подсећа поколења, нити чува успомену на јунаке, који су, како рече песник, „више волели нас него себе“. Нема ни једног спомен-обележја, чак ни чесме крајпуташке...

На десетине је споменика НОБ-а, читав град је начичкан са скоро десетак обележја. Да ли још негде има толико белега у славу једне генерације? У наопаком раскиду са прошлошћу, са кратким аршином у времену, самољубиви представници победника у братоубилачком рату (и њихови потомци) журили су да у скоројевићком маниру своје раздобље прогласе – највреднијим, а све раније – заборавили.

Стогодишњица слободе прилика је да мењамо наш недоличан однос, за сучељавање истине са заблудама. Час је за враћање дуга прецима, за исправљање неправди и заблуда

Царинарница на Јавору, 1912. године

агитпроповача, одрођених од народа и корена. У низу активности, ваљало би се припремати за подизање споменика том преломном догађају, датуму и оријентури каквих је мало у нашој историји. А споменик не би био само у славу храбрих ратника, већ и белег оној Србији наших ђедова и прађедова, коју је волео и поштовао свет.

Неко ће рећи да у ово време празних џепова и амбара, људи гладних наде и ситих обећања, у овом метежу и оскудици – има пречих послова? Има, свакако. И нека их раде, нека се неки и почну мешати у свој посао.

Други ће, можда, подсетити: доста је националне реторике, родољубља, грудобрана, бронзаних скулптура, јунака и бојева? Можда су, понекад, и у праву?! Али, нек имају на уму и круњење националних интереса, све бројније моделе растакања српског бића, потискивање српских националних осећања и припадности српском народу. И још горе – што некима смета све што је српско!?

Забрав нас је и довео до овог јада, унижава нас и срамоти у очима света! Далеко је оно време кад се наша историја затирала, забрањивала, заборављала... Време је да престанемо пити грешну воду „заборавку“.

Духовна обнова није само грађење и подизање обореног, штићење од духовних уљеза са стране, а и губе домаће, духовна обнова није само враћање коренима и традицији, постављање аманета Светог Саве, већ и храброст да се осети стид због туђих грехова и не остане у греху.

Ови редови и написани су да подстакну предлоге, сугестије, мишљења, да подсети успаване савести, али и да они који имају аргументе и петљу – другачије прозборе, а не да подмећу „кукавичја јаја“. Да се покаже одговорност пред историјом, гробовима предака и судбином нараштаја у овим временима несрећа и лутања.

Д. Гаџричић

У Пријеполу основан Савез потомака ратника Србије 1912-1920.

ДА НЕ ЗАБОРАВИМО ПРЕТКЕ

Пре 90 година, 15. септембра 1919. године, основан је Савез потомака ратника Србије 1912-1920. године. Он је, уствари, наставио традицију Народне одбране, која је основана још 1908. године, одмах након анексије Босне и Херцеговине. У Пријеполу Удружење је успешно радило између два светска рата, да би се, мало помало, угасило а његова активност сасвим замрла.

Након пада комунизма, требало су опет пуне две деценије да се сетимо славних предака и њиховог јунаштва које је свет задивило, да бисмо се вратили себи - као да смо их се стидели, уместо да нам служе за понос. Овде се не треба враћати на та зла времена, која су свима добро позната и која су то узроквала. Од тога нема ништа, то никога неће ганути. Боље је држати се оне народне да „никад није касно“ и „боље икад него никад“. Тако је и било, то је и подстакло групу потомака да се приступи оснивању Општинског Удружења, јер за то постоји много разлога.

Овде нећемо, а то нам сада није ни циљ, да се бавимо доприносом Милешевског краја тим судбоносним догађајима, јер ће то бити задатак Удружења, већ да упознамо читаоце са оснивањем и задацима које смо овим узели на себе.

Оснивачка скупштина, после дужих и озбиљних припрема, одржана је у Музеју 31. октобра 2009. године, на 91. годишњицу завршетка Првог светског рата. Скупштина је била добро посећена а присуствовао јој је и председник Републичког Савеза Љубомир Марковић. Треба рећи да је од броја присутних вредније, што су Скупштини присуствовали наши одабрани суграђани, под чим подразумевам да су то они који истински осећају потребу за таквим удружењем и који су лично потомци славних ратника. Добро је да се та искра није сасвим угасила, јер су то унуци или прауници оних који су страдали од Куманова, Брегалнице, Кајмакчалана, до Мачковог камена, Цера, Колубаре, преко албанских гудура, Крфа, Вида све до Солунског фронта; скапавали по болницама у Француској и Бизерти; логорима по Мађарској, Чешкој...

Да би се схватила суштина Удружења, довољно је прелистати његов

Статут и Програм рада, који сваке године Удружење доноси на републичком нивоу.

Као основни циљеви и задаци Савеза, посебно се издвајају „развијање и јачање традиција наше славне прошлости, са тежиштем на периоду 1912-1918“. Ту се подразумева обележавање годишњица и значајних догађаја из историје српског народа, одржавање споменика и посета историјским местима из тог времена, као и сређивање и прикупљање грађе о том периоду. Из овога проишлаци, то се и само намеће, да је „развијање витештва, јунаштва и самопоштовања, као узвишених особина и врлина, које су красиле војни-

ке и старешине српске војске и народа“ основни разлог постојања Удружења.

Поред упознавања са Статутом и Републичким Програмом рада Савеза, на Скупштини се разговарало и о неким задацима који се, сами од себе, постављају пред нашу Општинску организацију. Ово се наметнуло, као што рекосмо, само од себе, јер нас обавезе и задаци претичу и траже да се њима што пре позабавимо. Чињеница да овај период за Милешевски крај, или бар општину Пријеполу, није озбиљније обрађен, обавезује нас да се томе приђе одговорно и од заборава спаси што се још спасти може. Оно што је до сада учињено, чуло се, мало је, све је остало на покушајима и недоречено, па правих података и нема много.

Колико је истинит податак да је милешевски крај, после београдског, дао највише учесника у овим ратовима, у односу на број становника, треба и чињеницама потврдити. Такође, стање споменика, који су подигнути у славу јунака тога времена, налазе се у катастрофалном стању: споменик код Општине, аутора Ивана Рендића, који се води и као споменик изузетне уметничке вредности, потребно је хитно растаурирати; споменик ослободиоцима на тргу у Вакуфу, видно је оштећен, па је више ругло него споменик захвалности и сећања...

Општински одбор у Пријеполу мора, без обзира на вољу или невољу других, обележити 100-годишњицу ослобођења од петовековног турског ропства, што пада већ блиске 2012. године. Такође је потребно стално подсећати и обележавати бар оне велике датуме, које смо скоро заборавили: 31. октобар када је окончан Први светски рат и 27. октобар, када је 1912. ослобођено Пријеполу. Уз прикупљање историјске грађе о учесницима и догађајима из тог периода, то ће бити и основни задаци овог Одбора.

Поред тога што је то била оснивачка скупштина, на њој је изабран и Одбор од 15 чланова и његови органи. За председника Одбора је изабран Вукосав Томашевић, новинар и бивши народни посланик, за потпредседника Славољуб Пушица, историчар, директор Музеја у Пријеполу а за секретара Мирослава Љиља

Љујић, такође радник Музеја. Председник Суда части је др Љубоје Гојковић, стоматолог, Надзорног одбора Зоран Дукић, правник, а благајник Душка Лазаревић, такође правник. Поред њих у Одбор су још изабрани: Богдан Шеклер, Љубомир Шуљагић, Илија Андрејић, Миланко Вранић, Горан Секулић, Ђорђије Булатовић, Милосав Јањушевић и Горан Цмиљановић.

Након Скупштине, учесници су посетили споменик ратницима на тргу пред Општином и положили венац, у знак сећања на 91. годишњицу завршетка Првог светског рата, а 4. децембра и на споменик страдалима у Пријеполској бици.

Љубомир Шуљагић

МИЛЕШЕВСКИ РАТНИЦИ У ОДБРАНИ БЕОГРАДА 1915.

Новија историја нашег краја занемарила је и скоро обезвредила старију: Други светски рат потиснуо је Први, гурнуо га на маргине и заборав. Ликови ратника из Првог рата, бар у завичајној баштини, никада нису ни приказани.

Сусрет са двојицом ратника
- Повод за овај текст настао је још давне 1956. године. Једног дана дошао сам у кацеларију секретара новоосноване Општине Бродарево да примим учитељску плату. Наспрам секретара Миладина Зејака седела су два човека. Једног од њих сам познавао. Био је то Никола Думић из Мрчковине где сам учитељовао. Други је давао изјаву о рањавању Николе Думића у Првом светском рату, ради добијања некакве минималне инвалиднине. Рекао је: „Са Николом Думићем био сам у истој чети. У *нападу* на Београд граната му је однела дебело месо...” Заинтересовао ме је тај догађај и рекао сам секретару, који нам је исплаћивао плате, да ћу радо сачекати док он заврши посао са странкама. Секретару сам дао примедбу да се

не ради о нападу него о *одбрани*. Давалац изјаве се љутнуо и почео ми објашњавати да је Шваба напао преко Саве и Дунава, а да су га они дочекивали. У ствари, радило се о истом - нападу аустријске војске и српској одбрани.

Док је овај човек потписивао изјаву сазнао сам да је Муслиман, чиме је моја недоумица била још већа.

- А ко је командовао одбраном Београда? - питао сам га провере ради.

- Мајор Драгутин Гавриловић! - одговорио је самоуверено. Заћутао сам дубоко размишљајући.

- Видим, момче, не верујеш ми. Ако лаже коза, не лаже рог! - рекао је вадећи из џепа, завијена у марамицу, два ордена.

Јакуп Синанчевић

Погледао сам их знатижељно, а он је додао:

- Ако мислиш да сам их негде украо, ево ти и написмено да је то моје. На повећој хартији (А3), која је била више пута превијена, писало је да му Александар I, краљ Срба, Хрвата и Словенаца, додељује Орден Албанске споменнице.

- И Никола је имао ове ордене, али су му их украли - рекао је на крају као да жали што и његов друг не може да се похвали ордењем.

Кад сам му рекао ко сам, одобровољио се и поменуо неколико имена ратника из мога села. Растали смо се пријатељски, али ја нисам запамтио његово име нити сам га више икада виђао. Распитивао сам се понекад о „Муслиману са Албанском споменницом”, али су сви, углавном, сумњиво одмахивали главом.

После пола века - На Књижевној вечери Клуба књижевника у Бродареву, крајем децембра прошле године Рашид Синанчевић, пензионисани пружни радник из Бродарева, читао је своје епске стихове. Изненадио сам се лепотом његових песама, па сам га после завршене Вечери питао шта га је мотивисало да ствара епске родољубиве стихове.

- Мој отац Јакуп је ратник из Првог светског рата, а браћа Рахмо и

Рашо били су учесници НОР-а, а син Муниб у рату 1999. Дубоко ценим њихово жртовање за домовину и о томе пишем и певам. Понекад, за своју душу, и гуслам. Још и сада чувам бабово ордење и указ о одликовању.

Ово ме је вратило у 1956. годину, у канцеларију у којој су двојица ратника говорили о свом ратовању. И почео је тај давно прекинути разговор. Овога пута, уместо са Солунцем Јакупом Синанчевићем, са његовим седамдесетогодишњим сином Рашидом.

И причао ми је Јакупов најмлађи син:

Мој отац рођен је кад и Тито - 1892. године - у селу Ивезиће, код Бродарева. У Војној исправи, коју чувам, издату у Војном округу Пљевља 1923. године, пише да је отишао у војску 26. маја 1914. године. Био је у биткама на Мачковом камену и Церу. О борби за одбрану Београда слушао си га кад је давао изјаву о Николи Думићу.

Отац је често причао о свом ратовању, а ја и сада памтим скоро сваку реч. Кроз Албанију је пошао преко Пећи. Гладовали су и пре ступања у албанске врлети, а на мору су се први пут најели. Неки су и умрли толећи глад. Најтеже су му биле вашке

које су му донеле тифус. Шакама да их грћеш. Једва је прекостао. На пробоју Солунског фронта тешко је рањен. Из рова га је спасао Милован Средојевић, његов друг из Велике Жупе. Говорио је да му је био тежи пут од Кајмакчалана до слободе него преко Албаније. Сви су радосно журили својим кућама, а њега су носили на носилима.

Причао ми је о неким својим друговима из рата, међу којима су и: Никола Думић из Мрчковине, Владимир Новосел из Страњани, Милосав Глушчевић са Гувништа у Каменој Гори, Петко Бојовић из Слагине, Арсеније Пушица са Ђуровог брда и Милован Средојевић из Велике Жупе с којим се побратимио.

За верност отаџбини - Интересовала ме је историја Првог и Другог светског рата у нашем крају, па сам трагао за документима, али, нажалост, време је однело сећања у заборав а документа у неповрат. Чак нисам доспео ни до ратних одликовања ни указа о одликовањима. У Првом светском рату, разумљиво, учествовао је мало Муслимана. (Из сеоске општине Ивање, на пример, само двојица: Хасан Мусабеговић и Ахмо Хаџика Рондић). Зато сачувани писани докуменат и орден да је „Њеџово Величанство Александар I краљ Срба, Хрватиа и Словенаца Благоволоо је указом Својим од 6. Новембра 1921. год. ...на основу Указа од 5. априла 1920. год. за верности Отаџбини 1915. одликовавши Свога райиног друга: редова пешака 3. чете, 1. батаљона, 6. прекобројног ђука Синанчевић Ј. Јакупа Албанском сџоменицом, ишио му овим ѿишврђује - има огромну вредност.

Сведочење овог ратника да је са земљаком Николом Думићем био у строју легендарних бранитеља Београда, пружа уверавање да је међу њима било још Милешеваца који су слушали гласовиту заповест мајора Драгутина Гавриловића која је по снази поруке и ораторства ушла у све европске војне енциклопедије:

Тачно у 15 часова нејријашељ се мора разбиши вашим снажним јуришем, разнеши вашим бомбама и бајонетшима. Образ Београда, наше ѿресџионице, има да буде свеџао.

Војници, јунаци! Врховна команда избрисала је наш ђук из бројног сџања... Наши ђук је жрџивован за часџи оџаџбине и Београда. Ви немайше више да бринете за ваше живоџе који више не ѿосџије. Заџио наџред у славу! Живео Београд!

Албанска споменица Јакупа Синанчевића

In memoriam

РАТОМИР М. ЦВИЈЕТИЋ

Првог дана марта 2009. у Београду је после краће и тешке болести преминуо Проф. др Ратомир Цвијетић, угледни просветни радник, културни посленик и истакнути сарадник **Савиндана**, **Полимља** и других публикација нашег краја.

Рођен је 1942. године у Врутцима код Ужица. Основну школу је учио у Врутцима и Биоски, гимназију у Ужицу, а студије српскохрватског језика и књижевности на Филолошком факултету у Београду. На истом факултету је завршио постдипломске студије и одбранио магистарски рад на тему **Упитне реченице у савременом српскохрватском језику**. Докторирао је 1999. године са тезом **Речници у настави српског језика и књижевности**.

Као студент био је стипендиста општине Прибој, и свој радни век почео је 1963. године у ОШ "Вук Карцић" у Прибоју као наставник српскохрватског језика и књижевности, а затим је радио у Гимназијама у Прибоју и Ужицу. Био је директор ОЦ "Вељко Влаховић" у Прибоју, а затим професор и директор Педагошке академије у Ужицу.

На Учитељском факултету у Ужицу у звању ванредног професора предавао је Методику наставе српског језика и књижевности и Методику развоја говора, а обављао је и дужност продекана за научно-истраживачки рад.

Поред докторске дисертације **Речници у настави српског језика и књижевности** објавио је и следеће књиге: **Завичајне књижевне теме** (1999), **Прота Милан Д. Смиљанић, Узгредице** (2002), **Живот речи** (2004), **Узимање Ужица (Поезија и историја)** (2004), **Речници у настави српског језика и књижевности (Приручник за наставнике)** (2005), **Виша педагошка школа у Ужицу**

(2007), **Основна школа "Вук Карцић" у Прибоју и Мерење речи** (2008).

Објавио је преко стотину радова у стручним часописима, зборницима, просветним листовима и њиховим сарадњама. Поред запажене сарадње у **Савиндану** учествовао је на научним скуповима Дани Сретена Вукосављевића и Слово с Лима у Пријепољу, Лимским вечерима поезије у Прибоју и бројним културним активностима Међурепубличке заједнице из Пљеваља. Између осталог био је сарадник и члан редакције часописа "Мостови" као и члан жирија за књижевне награде "Блажо Шћепановић", "Исак Самоковлија" и "Ћамил Сијарић". У научној и културној јавности његови радови су оцењени као озбиљан истраживачки подухват и актуелизовање наше културне баштине на занимљив и методичан начин, што може послужити за пример млађим сарадницима. Иначе у научним круговима био је цењен као стручњак за граматiku и правопис српског језика. Био је просветни саветник за српски језик и књижевност у Међуопштинском заводу за унапређење васпитања и образовања у Ужицу, члан комисије за стручне испите наставника српског језика при Министарству просвете Србије и др.

За стваралачки допринос у ширењу културе у нашем крају добио је 1987. златну значку Културно-просветне заједнице Србије, а 2001. специјалну повељу Научног друштва из Београда за неговање и проучавање српског језика.

Памтићемо га као нашег вредног сарадника, непосредног и драгог човека који је волео људе и књиге.

Василије Драгојловић

ЋИРИЛИЦА

Ћирилица није нека препотопска "црна јазија" коју су срби изабрали на конкурс

У време заједничког српскохрватског књижевног језика тешко је било замислити будућност у којој ће се ћирилица морати бранити од Срба, време када ће бити потребно да се и Србима објашњава како је ћирилица значајно и Србима потребно писмо.

Поред грчког алфабета и латинице, она је једно од три европска писма. Више од хиљаду година ћирилицом се служе Руси, Украјинци, Белоруси, Бугари, па, наравно, и Срби. Руском ћирилицом писали су Петар Велики, Ломоносов, Пушкин, Достоевски и Толстој.

Ћирилица није нека препотопска „црна јазија“ коју су Срби изабрали на конкурс. Овим писмом исписана су имена светитеља, првосвештеника и ктитора у српским манастирима. Њоме се пише у Срба од Стефана Немање и брата му Мирослава па до светог Николаја Велимировића. Ћирилицом су писали свети Сава, Стефан Првовенчани, Доментијан, Теодосије, Јефимија, деспот Стефан Лазаревић, Доситеј, Карађорђе, Вук, прота Матија, Његош, Јован Дучић, Десанка Максимовић, Љубомир Симовић и многи други знани и незнани Срби. *По својој савршености и графичкој једноставности, Вукова ћирилица не заостаје ни за једним европским и светским писмом.* Она је наша значајна миленијумска културна тековина која није ни привремена ни случајна. Занемарити ћирилицу значило би одрећи се свога историјског и културног наслеђа и свога идентитета.

И данас се ћирилица добро држи у школи, црквеном животу, званичној администрацији, делу наше традиционалне штампе, у *Полицици*, *Нину* или *Весџима*, на пример.

Али неке појаве и тонови ипак опомињу. Ћирилица се све више губи у јавној употреби; називи продавница, фабрика и многих производа именовани су страним речима и исписани су латиницом. Ко прочета нашим градом, од Народног музеја до Алексића моста, и прочита називе продавница, кафића и других локала, може се уве рити у то колико је ћирилица у одступању. Ћирилица се потискује и на неким ТВ станицама (рекламе и филмови) и у неким тек покренутим дневним листовима. Одржању ћирилице не погудује ни појава интернета.

Последњих година све чешће може се чути или прочитати став да се ћирилица треба одрећи, да она нема

У ЗНАКУ НЕБА И ГРОБА

У сѝомен Раѝомиру Цвијеѝићу

Док стидом вене мудрости тушта и тма.
Загрљај ветра и ватре, пољубац поља и биља
Грч неба и земље - живота чар где ли је?
Заветна мисао, опсена, искон, тескоба
Заборањена понорница у трен покуља.
У знаку неба и гроба прича се губи
То речи песму срѝу - туга да ли је?
У заборањени вилајет срећа не свраћа
А у авлији у проклетој свећа већ трне.

Мирко ИКОНИЋ

Умро је мајстор, алат остаде у нереду
Узете мере туга разврстава.
Са црном птицом у завичајном крајолику
Грцају сирочад у најму туђих језика.
Умних књига расап и наук за век
Измерене речи у речнике, збор у зборнике.
Прекинуту игру наставити - варати и чарати
Јабукe, инат, ракија, пармак и баскија.
На полицама студен и слике мрења
Вреће завезане - у њима шта ли је?
Преварена тишина осветнички бриди

будућности и да нам са њом нема уласка у Европу. Није познато да је нека европска политичка, културна и научна институција изрекла тако бесмислен захтев. Имају они преча и паметнија посла од прописивања правила којим ће се писмом Срби међусобно споразумевати.

У заједницу европских народа и држава тешко је ући због наше словичне неслоге, нерада, лоповлука, незнања и жалове хипертрофиране бирократије. *У свему томе ћирилица је пошћуно невина.*

Наивно је веровање оних који мисле да је писање ћирилицом „вожња левом страном” и оних који свој левитки интернационализам и лажно европејство доказују напуштањем ћирилице. На то ситно балканско лукавство Европа неће насести. У Европу 21. века може се ући са добрим производима и вредним уметничким и научним делима, са знањем страних језика, а не притворством и националним самозатајивањем. Уосталом, Грци се не одричу свога алфа-бета, а чланови су Европске заједнице. Ни Јапанци се не одричу свог традиционалног писма, али су својим вредним производима освојили свет. Вреди се присетити да је Вук, на пример, писао ћирилицом, али је у 19. веку направио велики продор у Европу и то својим радом и народним стваралаштвом. Слично се десило Иви Андрићу или, на пример, Милораду Павићу и Васку Попи.

Дакле, ћирилица је наше национално писмо које морамо учити, чувати и неговати, а латиницу су прихватили Срби и Муслимани (Бошњаци) из Аустрије, касније Аустроугарске. Ширењу латинице међу Србима погодновало је и стварање Југославије. Али, кад год је било потребно да се пред светом легитимизишу, Срби су, између осталог, истицали своје национално писмо ћирилицу. И поред свега што се последњих година догодило, данас се не треба одрицати ни латинице, као другог писма, јер нас она повезује са западном Европом. Двописменост није никаква несрећа ни проклетство него културно богатство. Уместо расправе о ћирици и латиници, важно је размишљати и говорити о неписмености, ћириличној или латиничној - свеједно. Језик нам је осиромашао и под великим налетом потребних и непотребних страних речи и израза. Чак ни обичан човек не може да каже *како се време пролејшало* него *време се сџабелизовало*, а о *имцију*, *гламур*, *омажу* и да не говоримо. Па још оно толико често *сүйер* и *кул* (cool), *океј* и *ћао*.

Рајтомир Цвијејић

ЗЛАТИБОРСКИ КРСТОНОШЕ

Мештани Јабланице, села на самом крају Златибора, ближе босанским планинама, јуче су се, на други дан Тројица, у сеоској цркви, и по раскршћима, по засеокима, цео дан Богу молили да спаси народ и њихову летину “од олуја, од града, од потопа, и од сваке друге невоље”.

- Кренуло љето наплашито, мало мало па загрми, мало па се на село тушти олуја... Данас је дан, на који се, од вајкада, Богу молимо да нам спаси летину, стоку, да и нас саме поштеди... До сада нисмо имали града, у Бога се надамо да ће нас поштедети и читавог љета – испричао нам је јуче ујутру, на брду изнад села стари Милош Ђерић (75), пошто се помолио Богу, прекрстио и ставио шајкачу на главу.

Селом су од раног јутра, после молитве у цркви, кренули крстоноше, на коњима, са црквеним заставима и крстовима, кроз поља жита и кромпира, кроз њиве и ливаде...

- Зором смо се јутрос у цркви, сви заједно, Богу помолили за ово село, за народ, за све који овде живе, за благо поднебље, за изобиље земљиних плодова, за оне које путују, болују, страдају... Онда смо са крстовима испред, кренули кроз село, од засеока до засеока, од раскршћа до раскршћа, а куд крстоноше прођу, ту роди и њива и ливада – каже јабланички парох, отац Мирослав.

Крстоноше су кроз Јабланицу ишли до 1947. године, после тога још коју годину тајно.

- После, комунисти су забранили, запретили казном од пола године затвора ономе кога ухвате да кроз село на Друге Тројице носи крст и заставу, па је народ морао да устукне. Пре двадесетак година, обновили смо стари обичај, и, како ми радимо, тако на Бог и чува, и нас и нашу летину и стоку, од сваке невоље – причали су јуче мештани.

У засеоку, високо изнад села, на месту Присад, на раскршћу крај дрвеног крста, који на том месту стоји од старих времена, мештани су јуче ујутру, како Бог милује, и како налажу обичаји, крстоноше дочекали са софром, вином и ракијом, јагњешим печењем, пршутом...

- Данас нам је и сеоска слава, окупљамо се овако на још седам ме-

ста у селу, на седам раскршћа, народ спреми и изнесе ко шта може и овако ми поштујемо и празнујемо наше славе, Бога и све свеце – каже стари Милош Ђерић.

За софру, одмах испод крста, најпре поседају крстоноше, онда гости, па сеоски домаћини. Домаћице, оне које су спремиле храну и донеле је на раскршће, одмакну се мало у страну, поседају на клупе и чекају...

- Ми ћемо за софру кад крстоноше и наши домаћини заврше ручак. Такав је обичај и ми то поштујемо – каже Милојка Словић из Јабланице.

Поред софре свирају трубачи, сеоски момци и млађи домаћини, из гласа певају „ветар дува са Превије, нема моје Анђелије...” Около се окупиле читаво село, и старо и младо, и деца и најстарији мештани...

- Ово је један од најлепших дана и за мене и за породицу. Овде ми живе родитељи, а ја са синовима Стефаном и Душаном и супругом, из Чачка редовно дођем да деца виде крстоноше, а сви заједно да се видимо, сретнемо са родбином, пријатељима, комшијама – каже Жељко Томовић.

Кад се код крста на Присаду заврши молитва и ручак, крстоноше дохвате заставе и крстовете, узјашу коње и крену даље, до следећег засеока. На челу свештеник Мирослав, за њим, на коњу, стари Љубе Бујић, који сам живи на планини, на брду званом Орлић, у колиби, и чува своју кравичу, за њима остали...

Кад мало одмакну, из колоне крстоноша зачује се песма, мила и блага, иста као и летњи дан у коме Јабланичани славе своју сеоску славу и Богу се моле да им поштеди града и потопа, олује, прво стоку и летињу, а онда и њих саме...

З. Шайоњић